

Гупало Василь. П'ять з половиною пригод (стислий переказ)

Олександр (Фоззі) Сидоренко

Розповідь ведеться від першої особи – казкаря Левка Триндуна.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ПРИКАЗКА

Дід Левка на базарних площах казки співав із бандурою, батько – з кобзою, а тепер і сам Левко – казкар. Побувавши всюди, він переконався, що кращого за рідний край нема.

З дитинства Левкові запам'яталася історія, як Зелений Остап відкрив властивості Чорного Дуба, з якого почали робити фіри без коней, човни, які плавали під водою, та повітряні хури, що їх називали літаками. Ліс Чорного Дуба порубали вщент, і за це Зелений Остап образився на людство та забрався геть. А люди почали шукати залишки Чорного Дуба у звичайних лісах. У тих людей був отаман, котрого звали Чорноротий, і від нього багато хто постраждав.

ОСТАННЯ КАЗКА ТА ПЕРШЕ ДИВО

Левко вперше зустрів Василя Гупала, коли ходив по різних селах і розповідав людям казки. Казкар уже знав, що в його роботі головне – зрозуміти, про що людина хоче слухати.

Одного разу перед Різдвом Левко стояв край базару в Підгірцях і гучно розповідав казку. Його стала слухати така цікава панночка в кептарі, що він ледь не забувся. Вона сказала, що Левко говорить дурню, тож краще щось правдиве про наш край розповісти, де справжні дива трапляються. Левкові панночка сподобалася, і він хотів познайомитися ближче, та раптом сталося щось страшне. Лід на річці тріснув, і в воду впали сани з дітьми, бо вони саме каталися.

Усі побігли на порятунок. Серед людей біг вусатий чоловік, і з кожним кроком він ставав усе більшим! Він перетворився на казкового велетня, а позаду Левка закричали: "Врятуй їх, Василю!". Річка Підгорянка була Василю Гупалу до плечей. Він врятував дітей і конячку з санчатами. Коли Василь подався до міста, Левко рушив за ним і побачив героя разом з тією самою панночкою. Та тепер Василь знову зменшився до звичайних розмірів. Він був мокрий, із його вусів крапало, і тримав він кілька малюнків із якимись горами. Левко сів на сніг, кліпаючи очима, а Василь підняв його і представився. Казкар відрекомендувався: "Левко Триндун". "От точно, що Триндун", – сказала панночка й запропонували іти грітися. Усі троє пішли кудись углиб міста, і з того моменту Левко більше не розповідав казок.

ЯК ГУПАЛО ВАСИЛЬ НА ПАСХУ МОСКАЛІВ ПЕРЕСТРІВ

Василь Гупало був тихий, спокійний, слова з нього не витягнеш, робив глечики на продаж, а пополудні малював для себе краєвиди зі стіни замку. І нічого схожого на велетня, котрий урятував дітей від загибелі у крижаній воді.

Решту зими й цілу весну Левко і Василь жили в тієї панночки, яка звалася Премудрою. Вона мала доволі великий будинок біля базару. Левко закохався в неї, але дівчина не звертала на нього уваги і могла зникнути навіть на тиждень. Левко читав розумні книжки, яких було багато в її будинку. Коли Премудра верталася, він ходив за нею і розпитував про Василя. Ось один із записів тієї пори...

Одного разу Гупало Василь ішов собі на Миргород, де мав охороняти великий ярмарок. За цю роботу він попросив троє телят. Недалеко від Миргорода Василь почув зненацька страшенні крики. У маленькому ставочку кричали люди, рятуючись від бджіл. Гупало швиденько намалював вулик і повісив малюнок на дереві. Бджоли полетіли туди і дали спокій людям, які не спішили подувати своєму рятівникові. Найбільший з врятованих сказав, що за допомогу дарує Василеві життя. Гупало став ураз велетнем, а його пензель перетворився на здоровенну булаву. Люди почали виправдовуватися, що вони йдуть з москалів, а москалі – це солдати, котрих цар забирав на 25 років і повертав уже тих, хто вижив. От і верталися вони, роблячи лиха та нічого не пам'ятаючи за горілкою. Гупало зменшився і запропонував їм роботу – охороняти ярмарок. За це пообіцяв троє телят, москалі погодилися. А на ярмарку Василь намалював усіх, хто там був.

ЧОРНОРОТИЙ ТА 666

Левко продавав на підгорецькому базарі Василеві глечики, і от одна жінка поскаржилася йому на банду Чорноротого, що захопила її племінника Микиту, коли той пішов у ліс по дрова. Батько Микити з друзями кинувся було до лісу, та сокирники їх звідти випхнули.

Левко вирішив, що допомогти зможе Василь. Премудра мала свою історію стосунків із Чорноротим, який тричі засилав до неї сватів. Тому вона у ліс іти не хотіла. А Гупало одразу взяв найбільшого пензля і разом з Левком пішов до лісу, що підіймався горами. Сім чи всім поплічників Чорноротого уже чекали на них у лісі, але ензель Гупала перетворився на булаву, якою Василь перебив найближчу смереку. Тож сокирники відразу втекли. Гупало з Левком пішли вглиб лісу. Переходячи високий міст над річкою, Гупало і Левко зустріли Чорноротого. Він був великий, кремезний, чорнявий, мов той циган, і дійсно мав чорного рота, над яким не ростив вусів, маючи тільки бороду. Його посіпаки почали рубати сокирами канати, що ними міст було прив'язано до двох підпор. Сталося так, що Левко опинився на одному березі з Чорноротим, а Гупало – на іншому березі. Василь не розгубився, а збільшився і заходився робити міст з дерев.

Отаман лишив посіпак на березі стежити за Василем, а Левка повів у табір сокирників. Чорноротий запропонував Левкові зіграти в карти на його долю, а потому – на велетня Гупала. Та Левко запропонував зіграти спочатку на Микиту і не починав грати, поки не привели переляканого та побитого худючого хлопця. Левко виграв

Микиту. Почали грати на Гупала. Микитка тихенько прошепотів: "Сорочку його проси, бо чарівна". Левко попросив Чорноротого поставити на кін стареньку вишиванку, і він погодився. Левко знову виграв, і на нього ледь не обрушився гнів отамана, але Микитка вмить накинув на голову отаманову сорочку і раптом зникло.

Коли казкар прийшов до тями, його ніс на собі Гупало Василь, який уже повернувся до свого звичайного стану. Вони спускалися гірською стежкою, а попереду йшов Микитка. Левко дізнався від хлопця, що той ходив у ліс, бо там живе Зелений Остап. Микитка допомагав йому, а коли Чорноротий захопив хлопця, Зелений Остап віддав за Микитку стародавню чарівну сорочку, яка могла перенести володаря й тих, хто за нього тримається, туди, куди він захоче, та лише раз на рік. Отаман сорочку взяв, але хлопця залишив собі. На щастя, Чорноротий сорочкою за ті дні так і не скористався.

Згодом Василь і Зелений Остап зробили новий міст, а Левко отримав за порятунок хлопця чарівну сорочку.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

ЗМІЮЧИЙ ОСТРІВ

На початку осені Гупало Василь раптом почав збиратися в дорогу. Він вантажив зброю на стару козацьку чайку, що пристала до берега річки Підгірянки. Василь сказав, що вирушає через Дніпро до Чорного моря, щоб допомогти козакам у битві. Левко вирушив разом з другом.

Дорогою козаки співали своїх пісень, а Левко записував ті, яких раніше не чув. Василь сидів на веслах або малював краєвиди. Нарешті вони зустрілися з козацьким військом біля місця, де починалося море. Ввечері усі влаштували гульню: чайки стали тісно одна до одної, козаки розливали по чарах гарячий мед, співали пісень, дехто навіть танцював, стрибаючи з човна в човен. Та під ранок на козаків напали татюрки і багато козаків і чайок загинуло відразу. Коли вже здавалося, що у козаків сил не лишається і їм не перемогти, налетіла страшна буря. З хвиль з'явилася голова велетня, значно більшого навіть за великого Василя.

Левко отямився на піску. Він звівся і пішов шукати Гупала, але довкола були лише скелі та пісок. Левко подумав, що врятувався тільки він один. Та наступного дня він побачив Василя і кілька татюрків. Вони всі разом старалися вижити на маленькому острові. Чоловіки побудували табір, ловили рибу та зміюк, яких на острові було багато. У скелі Василь видовбував якісь величезні обличчя. На Левкові весь той час була та сама чарівна сорочка, але ще не минув рік, відколи вона "спрацьовувала" востаннє, тому врятуватися за допомогою неї було неможливо.

Одного разу почалася страшна буря. І знову з'явився серед гігантських хвиль велетень, який збирався змити острів разом з людьми. Василь збільшився в розмірах і схопився за скелю, а всі решта повисли на ньому. Та раптом чарівна сорочка врятувала їх і перенесла саме туди, куди Левко і хотів: на ринкову площу Підгірців. Татюрки

вирішили, що їх урятував Василь, а Премудра зробила з повернення велике свято на базарі.

Ближче до кінця літа Левкова стара бабця, у краях по той бік гір більш відома як сваха Триндичиха, запросила онука на заможне весілля. Найкращий коваль містечка видавав доньку заміж за мельникового сина. Левко взяв з собою Василя, щоб той намалював величезну картину з весіллям. Три дні друзі йшли пішки і от прибули до баби Триндичихи.

Весілля почалося зразково, Левко провадив весілля перевіреним способом: стежив, аби пили часто і кричали гучно. Василь сів десь неподалік і малював тло для групового портрету: синє небо та зелений луг. Та раптом між гостями почалася бійка. Гупало почав збільшуватися, як зазвичай робив це посеред якогось страхіття. Він почав вихоплювати зі штовханини чоловіків найвищого зросту і кидати їх в копиці сіна. Люди злякалися і розбіглися. Гупало був розлючений, а люди дивилися на велетня, як на Божу кару.

Наступного ранку всі помирилися і гості без жодного гармидеру догуляли ще два дні. Та Василь нікого уже не малював, хоча той незакінчений малюнок-тло іще й досі висить у Триндичишиній хаті.

ПІСЛЯКАЗКА

Після весілля друзі пішли додому, а прибувши в Підгірці, побачили, що місто палає. Василь на ходу почав збільшуватись і побіг до ратуші. Не в змозі подолати натовп, Левко заліз на стовбур біля мосту, щоби хоч щось бачити. Він побачив, як Василь рятує людей з верхніх поверхів, котрі не встигли вибігти на вулицю. Гупало відразу кидав людей у річку. Дехто з врятованих не вмів плавати, тож Левко з іншими рятували їх.

Пожежа вщухала. Левко знайшов Василя, який зменшився до своїх звичайних розмірів. Він плакав, бо не встиг усіх урятувати. Левко сказав, що Підгірці відбудуються, бо нове завжди краще за старе. Гупало підняв обличчя, подивися на Левка й відповів: "Ага. І нові люди будуть кращими за нас із тобою. Принаймні кращими за тебе – точно, бо такого триндуна вже не повторити". І раптом друзі засміялися, а потім пішли до будинку Премудрої.

Стислий переказ скорочено, автор: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу